

פעולות במלחמת

ההונאה במבצע "מגן מדבר"

במהלך מבצע "מגן מדבר" (שלב ההגנה על סעודיה) ביצעו המשתתפים בקואליציה פעולות הונאה ברמה האסטרטגית והאסטרטגית-רבתי, אך גם ברמה המערכתית.

ההונאה האסטרטגית התבצעה בשלב הראשון של מבצע "מגן מדבר" כחלק ממאמצי ההרתעה שמטרתם הייתה להניא את עיראק מפלישה לסעודיה. הגדרת ההונאה כ"אסטרטגית" נובעת מכך שמטרתה היו ברמה הבינלאומית ונועדו להניא מדינה אחת (עיראק) מפני ביצוע מהלך התקפי נגד מדינה אחרת (סעודיה). להונאה זו סייעו התבטאויות של מנהיגי מדינות, ובראשם נשיא ארצות-הברית. מטרת ההרתעה הייתה לשכנע את עיראק, שפעולה תוקפנית נוספת נגד סעודיה – לאחר פלישת עיראק לכוויית – תגרום לה נזק בלתי נסבל ותחריף את העימות עם ארה"ב.²

כדי שההרתעה תהיה אמינה, נדרשה נוכחות משמעותית של כוחות לוחמים בסעודיה. אך הריחוק הרב של זירת הפעולה מארה"ב ומאירופה וכן קשיים לוגיסטיים שונים גרמו שקצב הגעת הכוחות היה איטי מאוד.

הרעיון הבסיסי של ההונאה היה להציג בסעודיה סד"כ גדול ובעל יכולת מבצעית רבה יותר מהנמצא בה באמת. זאת נוסף על התבטאויות קברניטים בדבר נחישותן של חברות הקואליציה למנוע כל תוקפנות עיראקית.

האדרת העוצמה האמריקנית בוצעה באמצעות סיקור נרחב ביותר של ההיערכות האמריקנית,³ תוך חזרה שוב ושוב על תמונות טורי הרק"ם המורדים מהאוניות בנמלי סעודיה. האמריקנים ניצלו היטב את התקשורת לצורך העברת המסר המרתיע. חיילים אמריקנים רואיינו בעמדותיהם, וכלי הנשק הכבדים, שנמצאו במשורה, הוצגו שוב ושוב כדי ליצור רושם של תמונת מצב שונה לחלוטין מהמציאות.

כל מלחמה עומדת על ההטעיה

סון טסו¹

רבות נכתב על ההפתעה המערכתית שהשיגו כוחות הקואליציה במלחמת המפרץ, והוזכרו מקצת מפעולות ההונאה וההטעיה שהביאו להשגתה של הפתעה זו.

הטעיה והונאה הן שתיהן דרכים ליישום

עקרון התחבולה. הטעיה היא מהלך של לחימה לכל דבר, שנועד להטעות את האויב ולהעמידו בפני דילמה בשדה הקרב. מהלך הטעיה מקובל הוא מאמץ משני בגזרה שונה מגזרת המאמץ העיקרי. מטרת ההונאה היא, בדרך-כלל, להביא את האויב לדרך חשיבה הרצויה למבצעה, והיא מתבטאת לרוב בצעדים לא אלימים. להלן נציג את פעולות ההונאה שביצעו כוחות הקואליציה במלחמת המפרץ הן במהלך מבצע "מגן מדבר" (desert shield) והן לקראת מבצע "סופת מדבר" (desert storm) ובמהלכו, על-פי המקורות שפורסמו.

ההונאה המפרץ

רס"ן דן

למאמצי ההרתעה של האמריקנים אפשר להוסיף גם את האדרת יכולת ההתגוננות האמריקנית מפני לוחמה כימית וכן את הרתעת עיראק מפני תקיפת ישראל בנשק בלתי קונוונציונלי. הפנטגון פרסם באופן יזום מידע על מוכנותם של הכוחות המזוינים לקראת לוחמת אב"ך, ואילו הגורמים המדיניים, ובראשם הנשיא בוש ומזכיר המדינה בייקר, הזהירו את עיראק מפני התוצאות החמורות הצפויות לה אם תפעיל נשק כימי.⁹

נוסף על ההונאה האסטרטגית ביצעו כוחות הקואליציה, בעיקר האמריקנים, פעולות הונאה מערכתיות במסגרת ההיערכות להגנה על סעודיה. הרקע לפעולות ההונאה המערכתיות נבע מתוכנית ההגנה על סעודיה, שהתבססה על מערך השהיה לאורך החוף ולאורך ציר הנפט הסעודי ומערך הגנה סביב השטחים החיוניים באל-ג'זייל ודהראן. מערך זה בכללו, שעומקו היה כ־150 ק"מ, נועד להשהות את הכוחות העיראקיים בתנועתם דרומה ולחשוף את קווי האספקה שלהם לתקיפות מהאוויר ומהקרקע ולהחפות* מהאגפים ומהעורף תוך המרת קרקע בזמן. הזמן היה דרוש לצורך הבאת כוחות אמריקניים נוספים.¹⁰

בתוכנית ההגנה שולבו שתי פעולות הונאה. האחת נועדה ליצור רושם שהקואליציה נערכת להגנה קשיחה בקרבת הגבול ולא בעומק השטח הסעודי. ההונאה נועדה לגרום לעיראקים להניח, כי לאחר הבקעת מערך ההגנה בגבול יהיה השטח פתוח לתנועה מהירה דרומה. לשם כך רוכזו כוחות סעודיים ונערכו באופן בולט לאורך הגבול עם כוויית.¹¹ במקרה של התקפה עיראקית נועדו כוחות אלו לסגת במהירות דרומה, תוך שהם מושכים אחריהם את הכוחות העיראקיים לעבר מערכי ההשהיה האמריקניים, ובכך גורמים להארכת קווי האספקה העיראקיים. לאחר שהכוחות העיראקיים ינועו לעומק השטח הסעודי, יותקפו מאגפיהם על-ידי כוחות מארינס מהים ועל-ידי כוחות יבשה בתמרון הכלה** קלאסי.

פעולת ההונאה השנייה נועדה להציג היערכות אמריקנית דלילה להגנה על קו צינור הנפט הסעודי (tapline), בעוד ההיערכות האמיתית הייתה חזקה הרבה

כדי להציג היערכות אמריקנית בסד"כ רב מאוד, נתן גנרל שוורצקופף, בשלבי הראשונים של מבצע "מגן מדבר", עדיפות להובלה אווירית של יחידות לוחמות על חשבון יחידות ואמצעים לוגיסטיים, כולל תחמושת ואמצעי תובלה. בגלל תחמושת מעטה, מחסור בחלקי חילוף וניידות מוגבלת היו אז כוחות אלה בעצם בלתי יעילים לחלוטין מול שריון עיראקי תוקף, וכמעט כל חשיבותם אז הייתה בנוכחותם המרתיעה כלפי העיראקים.⁴

רמז לשימוש בתקשורת לשם העברת מסרים מרתיעים אפשר למצוא במסיבת עיתונאים שנערכה לקראת סוף המלחמה. בהתייחסו לחשיבותה של התקשורת בשלב המגננה אמר גנרל שוורצקופף לכתבים: "הדבר האחד ששימח אותי בנוגע לתקשורת הוא, שבשלבים המוקדמים ביותר של המבצע, כשבנינו את כוחנו כאן והיינו עם מעט מאוד כוח קרקעי, כולכם נתתם לנו אשראי להרבה יותר כוח משהיה לנו באמת. דבר זה נתן לי תחושת ביטחון שאולי העיראקים לא יתקפו כה מהר כפי שחשבתי בתחילה".⁵

ראוי לציין, שבדבריו אלה אין גנרל שוורצקופף מציין שנעשה שימוש מכוון בתקשורת לצורכי הונאה. ייתכן שהדבר נובע מכך שמסיבת העיתונאים נערכה ב־27.2.91, לפני סיומה הרשמי של המלחמה, ושוורצקופף לא רצה לעורר עליו את זעמה של התקשורת בשלב זה. רק כעבור זמן התברר, כי צבא ארה"ב אכן ניצל את התקשורת, שלא בידיעתה, להעברת מסרי הונאה – דבר שקומם עליו מקצת מעורכי העיתונאים הבכירים.⁶

נוסף על פעולות המנויות לעיל השתמשו האמריקנים באלפי דמייס מתנפחים ובהונאה אלקטרונית לשם האדרת הסד"כ האמריקני הפרוס בסעודיה.⁷ מעניין לציין שכעבור חודשים מספר, במהלך המתקפה האווירית על עיראק, השתמשו העיראקים אף הם בדמייס מתוחכמים של טנקים, ארטילריה, מטוסים ומשגרי טק"ק, בהתבססם על ידע ועל אמצעים שרכשו באיטליה.⁸

* החֶפָה – הורדת גייסות ואמצעי לחימה מכלי שיט אל החוף.

** הכלה – תמרון נסיגה שנועד למשוך אויב לתוך כיס לשם כיתורו.

הקואליציה הערבית. תפיסה זו השפיעה על ההיערכות העיראקית, שהייתה בנויה להגנה בפני התקפה מכיוון גבול כוויית-סעודיה ומפני נחיתות מהים, ואילו האגף המערבי, בשטח עיראק, נותר חשוף כמעט לגמרי.

כלל פשוט וברור הוא: ככל שהמסדר המועבר בפעילות הונאה תואם יותר את תפיסתו או את הנחותיו של היריב, כך גדלים סיכוייה של ההונאה להצלח. ובד בבד עם מאמץ ההונאה יש להסתיר את הכוונות האמיתיות, שאם לא כן אין להונאה שום משמעות. ההונאה שבוצעה ב"סופת מדבר" מדגימה היטב יסוד-מוסד זה. ההונאה נבנתה על בסיס התורפה התפיסתית העיראקית, ומטרתה הייתה לחזק תפיסה זו ולא לנסות לשנותה. וכמובן, ברובזמן שבוצעה ההונאה, נקטו המתכננים פעולות הסתרה קפדניות.

ההונאה הימית

צעדי ההונאה הבולטים ביותר שביצעו האמריקנים היו בתחום הימי. הצבת כוח אמפיבי גדול מאוד במפרץ הייתה מסר בולט במיוחד,¹⁸ ולפעילות הימית ניתן פרסום רב, מפני שהיה ברור שהעיראקים מתעניינים מאוד בנושא.¹⁹ במקומות שונים בעולם, כולל בטוקיו הרחוקה, דאגו האמריקנים להדליף מידע על תוכניות הנחיתה, מתוך כוונה שהמידע יועבר לבגדאד על-ידי שגרירי עיראק.²⁰

פעילות ההונאה הימית הייתה בעיקרה ביצוע תרגילי נחיתה רחבי היקף. התרגילים נערכו בסעודיה ובעומאן; מטרתם בתחילה הייתה למקד את תשומת הלב העיראקית ביכולת הנחיתה האמריקנית, ולאחר מכן גם להסתיר את תנועתם של כוחות היבשה האמריקניים מערבה. הגדול שבתרגילים אלו, שהיה גם הנחיתה הגדולה ביותר מאז נחיתתם של הכוחות האמריקניים באינצ'ון במלחמת קוריאה, התקיים ב-26.1.91 בחופי עומאן. בתרגיל הונחתו מהים 17,000 נחתים אמריקנים (כמחצית הסד"כ של חיל המארינס כולו), שנעזרו ב-34 כלי שיט. תרגיל נחיתה זה היה החמישי שנערך עד אז במפרץ. לתרגילים אלו ניתן במכוון פרסום רב, ותוצאתם הייתה הסטת כמה דיוויזיות ומאות קני ארטילריה עיראקיים לחוף הכווייתי.²¹

מן הראוי לציין, שבשלב זה עדיין תכננו האמריקנים לבצע נחיתה בחופי כוויית כחלק מהמאמץ המשני במתקפה. תוכניות הנחיתה בוטלו סופית רק ב-2.2.91, לאחר שהתברר כי תרומתן המבצעית תהיה קטנה ביחס למספר הנפגעים הצפוי.²² גם לאחר ביטול הנחיתה המתוכננת המשיכו האמריקנים בתרגילי הנחיתה כדי לחזק את ההונאה. תרגילים אלו נמשכו גם לאחר תחילתה של המתקפה הקרקעית.²³

לאחר תחילתה של המתקפה האווירית הוחל בחיזוקה של אופציית הנחיתה בעיני העיראקים באמצעות הכרזות שונות ופעילות כוחות מיוחדים. ב-17.1 הצהירו האמריקנים שהם עומדים לבצע תקיפות אוויריות על חופי כוויית, כחלק מהכשרת הקרקע לנחיתה מהים.

יותר. במסגרת הונאה זו הוצגה באופן בולט, יחסית, פריסת כוח בסד"כ של צג"ם לאורך ציר הנפט, תוך הקפדה על הפרטים הקטנים ביותר, כמו: סימני יחידה, סיורים ונוכחות חיילים ביישובים האזרחיים באיזור.¹² למעשה, נוכחותן של יחידות אמריקניות נוספות באיזור הוסתרה, כמובן, באמצעות צעדי ביטחון שדה קפדניים. קשה לדעת אם פעולות ההונאה וההרתעה השיגו את מטרתיהן, אם כי ידוע שמאמצי ההונאה משכו את תשומת לבו של המודיעין העיראקי.¹³

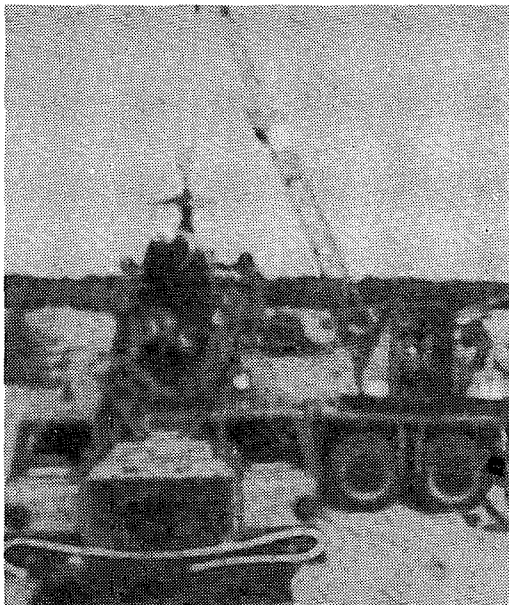
כיום ברור כמעט בוודאות, כי באותה עת לא היו לצבא עיראק כל כוונות לתקוף את סעודיה.¹⁴ אמנם גנרל שוורצקופף מסר בראיון שנערך לאחר המלחמה, כי עריק, שחצה את הקווים בתחילתו של המשבר, מסר מידע על תוכניות עיראקיות לתקיפת סעודיה,¹⁵ אך מידע זה לא אומת אחרי כן משום מקור אחר, לרבות חקירת קצינים עיראקים בכירים שנפלו בשבי כוחות הקואליציה.¹⁶

ההונאה לקראת מבצע "סופת מדבר"

ההונאה המערכתית במבצע "סופת מדבר" החלה בנובמבר 1990 עם ההחלטה לעבור ממגננה למתקפה, כאשר כל כוחות הקואליציה שימשו להעברת מסרי ההונאה.

ההונאה התבססה על התורפה המערכתית העיראקית הבולטת ביותר במלחמת המפרץ, והיא – התפיסה לפיה כוחות הקואליציה יתקפו את הצבא העיראקי בכוויית כדי לשחרר את המדינה. תפיסה זו היה בה היגיון מסוים, בהתחשב בהחלטות האו"ם שקראו לשחרור כוויית, בהצהרות המנהיגים בעולם בדבר סילוקו של הצבא העיראקי מכוויית, בניתוח הקרקע ומערך היישובים והדרכים בזירה¹⁷ ומהעמדה המוצהרת של חברות

משגר נייד של "סקאד", מלחמת המפרץ 1991

ב-25 הכריזו, שתרגילי הנחיתה המבוצעים הם הגדולים ביותר מאז מלחמת קוריאה. ב-28 תקפו מטוסים, שהמריאו מנושאות מטוסים, כלי שיט עיראקיים בחופי כוויית גם כן כחלק מהכנת החופים לנחיתה. לוחמי קומנדו ימי אמריקנים ירו לעבר עמדות בחופי כוויית ופינו מוקשים כהכנה לקראת נחיתה, ואוניות קרב של הצי הפגיו בתותחיהן הענקיים מטרות בחוף.²⁴ עם תחילתה של המתקפה הקרקעית ביצעו כמה חטיבות מארינס החפות דמה מול חופי כוויית, כולל מטסי מסוקים מהים לעבר החוף הכווייתי.²⁵ תוצאתן של פעולות אלו הייתה ריכוזן של לפחות שש דיוויזיות עיראקיות בחוף הכווייתי (מבין 42 בזירת הלחימה) והעסקתם של לא פחות מ-80,000 חיילים עיראקים במשימות לאורך החוף.²⁶

ההונאה האווירית

בצפונה ובמערבה של סעודיה עוברים מספר נתיבי טיסה אזרחיים, שלא נחסמו במהלך ריכוז הכוחות במפרץ. לקראת המתקפה האווירית היה צורך בסגירת האזור כולו בפני טיסות אזרחיות, אך צעד גלוי כזה היה נותן לעיראקים התרעה בדבר המתקפה הקרבה. את הפתרון לבעיה מצאה יחידת ההונאה הטקטית של חיל האוויר האמריקני במפרץ. הפתרון היה פשוט למדי: שעות אחדות לפני שעת ה"ש" יתחיל מטוס אייואקס אמריקני לשדר הודעה בקשר גלוי על "מטוס מיוחד" שהתרסק במערב סעודיה ויציע להוציא גיחות מיוחדות לאיתור מקום הנפילה. בהתחשב בכך שמדובר במטוס "מיוחד" (רמז ברור למטוס F-117 "חמקן"), יהיה זה הגיוני שיתנהל אחריו חיפוש באמצעות כלי טיס רבים ושונים. חיפוש זה יהיה, כמובן, עילה מספקת לסגירה כוללת של המרחב האווירי הסעודי בפני טיסות אזרחיות כדי למנוע התנגשות בין מטוסים אזרחיים לבין המטוסים והמסוקים שיעסקו ב"חיפוש" המטוס האבוד. תנועת כלי הטיס הצבאיים הרבים בשמי סעודיה תתפרש על-ידי העיראקים כמבצע חיפושים, וכך יוסוו גם הגיחות הראשונות במתקפה האווירית.²⁷ שלב הביצוע של מבצע ההונאה זה מדגים יפה את אלמנט החיכוך של קלאוזביץ. מטוס האייואקס, שנועד לשדר את הידיעה על ההתרסקות, המריא בשעה היעודה, אך תקלה טכנית בלתי צפויה חייבה את חזרתו לבסיס. צוותו של מטוס זה היה היחיד שהוכשר למשימת ההונאה, ולכן המבצע כולו לא יצא לפועל.²⁸

ההונאה היבשתית

ההיערכות העיראקית בכוויית התבססה על שלושה קווי הגנה, שכיוונם הכללי מזרח-מערב. בעורף המערך נערכו דיוויזיות משמר הרפובליקה, שהוערכו על-ידי מפקד פיקוד המרכז האמריקני (centcom) כמרכז הכובד הצבאי העיראקי. ההיערכות העיראקית נועדה להגן מפני התקפה חזיתית משטח סעודיה לתוך כוויית, ולכן הייתה חזקה

מאוד כלפי דרום. העיראקים לא הביאו בחשבון התקפה במערב הגזרה, ישירות לתוך שטחה של עיראק, ולכן היה מערך ההגנה שלהם דליל מאוד במערב הגזרה וחשוף להתקפות מהאגף.

מפקדי הקואליציה החליטו לנצל את התורפה התפיסתית העיראקית ולתקוף את הכוחות העיראקיים ממערב, תוך ביצוע לפיתה דרזרועית, באופן שהמאמץ העיקרי יתבצע על-ידי שני גייסות במערב הגזרה, וברבזמן יבצעו שלושה גייסות מהלך חזיתי בחזית העיראקית בכוויית.

עיקר מאמצי ההונאה וההסתרה לפני המתקפה הקרקעית נועדו להסתיר את המהלך האוגף וכן לחזק את התחושה העיראקית שההתקפה תבוא רק מדרום. מאמצי ההסתרה שבוצעו היו מירביים וכללו פעולות שונות בשלושה תחומים: הלוגיסטי, ביטחון השדה והמבצעי. כדי להסתיר את המהלך האוגף נמנעו כוחות הקואליציה מהכנת תשתית לוגיסטית כלשהי בשטחי הכינוס במערב הזירה. ולא זו בלבד, אלא ששום יחידה לא הורשתה לנוע מערבה בטרם החלה המתקפה האווירית.²⁹ רק לאחר שזו החלה ניתן האות, וכוחות ארמייה 3 החלו לנוע מערבה, והוחל בהקמת מצבורי אספקה ענקיים שנועדו להספיק ל-60 ימי לחימה.³⁰ פעולות ביטחון השדה שבוצעו כללו צנזורה קפדנית על אמצעי התקשורת, מניעת גישה של גורמי תקשורת לכוחות הנעים מערבה והקפדה על אבטחת המידע בקרב היחידות הנעות מערבה.³¹ בצעד שהייתה בו לקיחת סי רן מחושב מנע גנרל שוורצקופף כמה מבצעים של כוחות מיוחדים במערב הגזרה, וזאת כדי שלא לעורר את תשומת לבם של העיראקים לגזרה זו. כך מנעו האמריקנים מעצמם מידע מודיעיני, אך השיגו את ההפתעה שביקשו ליצור.³²

לצעדי ההסתרה שנקטו האמריקנים הייתה גם תוצאה הפוכה. העיתונאים, שהורגלו קודם לכן לסקר בחופשיות את הכוחות האמריקניים מדרום לכוויית, נתקלו פתאום בסירוב כשביקשו לסקר יחידות מהגיס השביעי והגיס השמונה-עשר, שהיו בשלב זה בתנועה מערבה. אחדים מהכתבים, שהיו בעלי רקע צבאי, ניחשו שהסיבה לסירוב היא הניסיון להסתיר את תנועתם של כוחות אלו לקראת מהלך התקפי במערב הגזרה.³³ לפחות פעמיים פורסמו באמצעי התקשורת בארה"ב לפני המתקפה הקרקעית מהלכים אפשריים שדמו להפליא לתוכנית האמריקנית האמיתית!³⁴

נוסף על צעדי ההסתרה שתוארו ביצעו כוחות הקואליציה גם כמה מאמצי סיכול, שנועדו למנוע מהעיראקים את היכולת להשיג מידע על הנעשה במערב הגזרה. פעולות אלו כללו את שיתוק המודיעין העיראקי באמצעות תקיפות אוויריות ופעילות קרבית למניעת סיוור עיראקיים ולסיכולם. כך, למשל, השמידה דיוויזיית הפרשים 1 באמצעות פגזי ארטילריה מונחים מגדלי תצפית עיראקיים שצפו על ציר הנפט הסעודי, אשר עליו נעו הכוחות מערבה.³⁵

מאמץ ההונאה

חיילים סעודים שיטאו מפות ומסמכים מזויפים!⁴⁵ תוכנית זו לא בוצעה, לשמחתם של המעורבים בה. סיוע נוסף לתוכנית ההונאה היו התבטאויותיו המכוונות של שותפו של גנרל שוורצקופף לפיקוד, מפקד הכוחות הערביים הגנרל חאלד בין סולטן, ולפיהן הקרב לשחרור כוויית יהיה בתחומה של זו ולא בשטח עיראקי.⁴⁶

אפילו בשלב זה של המבצע לא היססו האמריקנים לנצל את גורמי התקשורת האזרחיים, שלא בידיעתם כמובן, להעברת מסרי הונאה.⁴⁷ כתבים הוזמנו לסקר אימונים ולראיין חיילים מיחידות שנמצאו מדרום לכוויית, ומייד לאחר שהעיתונאים יצאו מן השטח, החלו יחידות אלו לנוע מערבה.

תוכנית ההונאה נוספת שמומשה נועדה לרתק למקומה את דיוויזיית ח"ר 54 של העיראקים, שנערכה הרחק במערב הגזרה, ונוכחותה שם איימה על אגפו השמאלי של גיס 18. כדי לקבע את הדיוויזיה בעמדות הגנה ולמנוע ממנה לצאת להתקפה על גיס 18, עשה מדור ההונאה הגייסי כמה פעולות שיציגו כוונה אמריקנית לנוע לכיוון בגדאד דרך האיזור שעליו הגנה הדיוויזיה: הפצת כרוזים, הפצת שמועות ביישובים סעודיים סמוכים לגבול, הקמת בסיסי דלק מדומים ופעילות אמיתית ומבוזמת של כוחות אמריקניים ופקיסטניים מדרום לדיוויזיה.⁴⁸ כן בוצעה הונאה בקשר לדימוי היערכותה של חטיבה אמריקנית משורינת באיזור, שמטרתה תנועה לכיוון בגדאד.⁴⁹ אין לדעת אם פעולות אלו הן שהשפיעו על המפקדים העיראקים, אך דיוויזיה זו לא עברה להתקפה ונותרה בעמדותיה עד גמר הלחימה.

פעולות הונאה נעשו גם לאחר תחילתה של המתקפה הקרקעית. ברבזמן שגיס 18 החל לנוע הרחק במערב הגזרה, ביצעה דיוויזיית הפרשים 1 דימוי התקפה בוואדי אל-בטיין,⁵⁰ והמארינס ביצעו סדרה של חפפות דמה בחוף הכווייתי. גם כאן נוצלה התקשורת: גורמים בפיקוד המרכז האמריקני (centcom) מסרו לכתבים שמתבצעת החפה באיים הגדולים פיילקה ובוביאן כדי להשיג שליטה טובה יותר על דרכי הגישה לחוף הכווייתי. למעשה החפה כזו לא בוצעה עד לסוף המלחמה, למעט פשיטה בפילקה, שבסיומה פינו הכוחות הפושטים את האי.⁵¹

תוצאות ההונאה

בדרך-כלל קשה לייחס אירועים בשטח באופן ישיר לפעולות ההונאה, משום שאין לדעת את הסיבות להחלטותיהם של מפקדי האויב. עם זאת, הערכות המודיעין של צבאות הקואליציה מדברות על כשש דיוויזיות עיראקיות שהופנו להגנת החוף הכווייתי ועל שש דיוויזיות שהוצבו בגזרת ואדי אל-בטיין⁵² – דהיינו למעלה מרבע מכלל הכוח העיראקי בכוויית!

אם נוסיף לכך את אי-המוכנות העיראקית להתקפה ממערב, שבאה לידי ביטוי בהעדר כוחות משמעותיים בגזרה ובהעדר מכשולים כלשהם, אפשר לומר שההונאה הצליחה מאוד, אף-על-פי שאין תימוכין לשייך הצלחה זו

כדי לשכנע את העיראקים שכוחות הקואליציה מוסיפים להתרכז מדרום לכוויית ומתכווננים לקראת "אם כל המלחמת", הותירו יחידות שנעו מערבה כוחות קטנים מאחוריהן. אלה נועדו לדמות את הימצאות כוחות האם במרחב, בעיקר באמצעות הפעלת רשתות רדיו מדומות. באופן זה דימתה דיוויזיית הפרשים 1 ברשתות הקשר דיוויזיות מספר שכבר נעו מערבה. כוח משימה "טרוריה", שהורכב מכמה יחידות משנה של המארינס, דימה במשך עשרה ימים את הדיוויזיה הראשונה וחלקים מן הדיוויזיה השנייה של המארינס, ותוך כדי כך ביצע הכוח הונאה בקשר והונאה חזותית באמצעות דמיי של רק"ם והעלאת ענני אבק שדימו תנועת רק"ם. לחיזוק אמינותו של כוח "טרוריה" נותרו ברשותו סוללת תותחים, חמישה טנקים וכמה משגרים ניידים נ"ט ונגמ"שים, שביצעו סיורים והטרידו באש את הכוחות העיראקיים שנמצאו מולו. המארינס ביצעו גם הונאה אקוסטית בשדרם במערכות הכריזה קולות של טנקים נעים.³⁶ שני כוחות אחרים, "דפאים" (אמריקני) ו"קרנף" (בריטי), וכן אגד ל"פ 4 האמריקני ביצעו פעילות שנועדה לדמות גם היא את המשך שהייתם מדרום לכוויית של גיס 18, גיס 7 ושל הדיוויזיה הבריטית. פעילות זו כללה, בין היתר, הפצת שמועות במרכזי אוכלוסין בדבר מיקומן של יחידות אמריקניות והטלת כרוזים הקוראים לכניעת העיראקים בדרום כוויית, כביכול על-ידי יחידות שכבר היו בדרך מערבה,³⁷ וכן השמעה בקשר של הקלטות מתרגילים שנערכו בחודשים הקודמים לדימוי פעילות כוחות.³⁸

כוחות האוויר של הקואליציה נמנעו בכוונה תחילה מתקיפת חלק מהמטרות במערב זירת הלחימה – גם כן כמסר לעיראקים בדבר חוסר החשיבות שמייחסים כוחות הקואליציה לאיזור זה.³⁹

מסרים הונאתיים בוצעו גם על-ידי היערכות רועשת במיוחד וסיורים חודרים של המארינס ושל הכוחות הערביים לאורך גבול כוויית-סעודיה,⁴⁰ ועל-ידי הפגזות ארטילריות לריכוך יעדים עיראקיים בדרום כוויית בטרם החלה המתקפה הקרקעית.⁴¹ כוחות המארינס אף הקימו בסיס אספקה מדומה והודיעו למחתרת הכווייתית להתרחק מהאיזור שבו רצו למקד את העיראקים, מתוך הנחה שהמחתרת נחדרה בידי המודיעין העיראקי.⁴²

דיוויזיית הפרשים 1 האמריקנית גם ביצעה במשך כחודש לפני תחילת המתקפה הקרקעית התקפות מדומות ו"פשיטות ארטילריה" על עמדות עיראקיות בוואדי אל-בטיין, גבולה המערבי של כוויית. בפעולות אלו השמידו הארטילריה ומסוקי קרב סוללות ארטילריה עיראקיות ומטרות אחרות עד לעומק 30 ק"מ בתוך השטח העיראקי ושוב כמה חיילים שמהם למדו על ההיערכות העיראקית.⁴³ המודיעין הסעודי תרם אף הוא להונאה בהעבירו מסרים הונאתיים על-ידי סוכן עיראקי מצויד במשדר רדיו, שנלכד והופעל כסוכן כפול.⁴⁴ בצבא הסעודי גם הוצע להעביר מסרי הונאה לעיראקים באופן ישיר, באמצעות נפילה מכוונת בשבי העיראקי של ארבעה-עשר

36. בלקוול (לעיל הערה 33), עמ' 179; בין סולטן (לעיל הערה 4), עמ' 397.
37. מלטון (לעיל הערה 7), עמ' 30.
38. General Peter de la Billiere, *Storm Command*, Harper Collins, Glasgow, 1993, p. 276.
39. דר'ח משרד ההגנה (לעיל הערה 2), עמ' 102.
40. שם; בין סולטן (לעיל הערה 4), עמ' 403-402.
41. דר'ח משרד ההגנה, עמ' 344.
42. גורדון (לעיל הערה 4), עמ' 291.
43. סקאלס (לעיל הערה 35), עמ' 206, 204.
44. בין סולטן (לעיל הערה 4), עמ' 400.
45. אטקינסון, עמ' 198.
46. בין סולטן, עמ' 397.
47. General G. Forray, "The Eight Lessons of Success", *Military Technology*, August 1991, p. 27.
48. מלטון (לעיל הערה 7), עמ' 30.
49. גורדון (לעיל הערה 4), עמ' 49.
50. Brig. Gen. Tommy R. Franks, "Deception, Firepower and Movement", Interview by Patricia S. Hollis, *Field Artillery*, June 1991, p. 31.
51. Norman Friedman, *Desert Victory*, Naval Institute Press, Annapolis Maryland, 1991, p. 232.
52. בין סולטן (לעיל הערה 4), עמ' 397.

באופן ישיר לפעילות ההונאה. אם וכאשר ייחשפו מסמכי שלל עיראקיים ומידע מודיעיני אחר, יש להניח שנימצא למדים יותר בסוגיה זו.

הערות

1. סון טוס, *חוכמת המלחמה*, מערכות, תל-אביב, 1988.
2. מקור טוב לגבי מלחמת המפרץ הוא דר'ח הרשמי שהגיש משרד ההגנה האמריקני לקונגרס כשנה לאחר המלחמה: Department of Defence, *Conduct of the Persian Gulf War, Final Report to Congress*, 1982, p. 43.
3. שם, עמ' 46.
4. Michael Gordon and General Bernard E. Trainor, *The Generals' War*, Little, Brown and Co. Boston MA, 1995, p. 56.
5. General Khaled Bin Sultan, *Desert Warrior*, Harper Collins, New York, 1995, p. 289.
6. General Norman H. Schwarzkopf, "Central Command Briefing, Riyadh, Wednesday, 27 February 1991", *Military Review*, September 1991, p. 102.
7. Harry G. JR. Summers, *Persian Gulf War Almanac*, Facts On File Inc., New York NY, 1995, p. 12.
8. מייג'ור גארי מלטון, "הונאה במדבר", *תצפית* 13, אג'ם תוה"ד, נובמבר 1994, עמ' 28.
9. סאמרס (לעיל הערה 6), עמ' 112.
10. Rick Atkinson, *Crusade*, Houghton Mifflin Co., New York NY, 1993, p. 9.
11. דר'ח משרד ההגנה (לעיל הערה 2), עמ' 52.
12. שם, עמ' 53.
13. מלטון (לעיל הערה 7), עמ' 28.
14. שם, עמ' 29.
15. Roger Hilsman, *George Bush vs. Saddam Hussein*, Presidio Press, Novato CA, 1992, p. 45.
16. גורדון (לעיל הערה 4), עמ' 65.
17. שקפים שהציג פיקוד המרכז האמריקני (CENTCOM) לאחר המלחמה, שקף 75.
18. Bruce W. Watson (ed.), *Military Lessons of the Gulf War*, Greenhill Books, London, 1993, p. 90.
19. דר'ח משרד ההגנה (לעיל הערה 2), עמ' 102.
20. שוורצקופף (לעיל הערה 5), עמ' 96.
21. בין סולטן (לעיל הערה 4), עמ' 321.
22. אטקינסון (לעיל הערה 4), עמ' 169.
23. שם, עמ' 237.
24. שם, עמ' 239.
25. ווטסון (לעיל הערה 17), עמ' 131.
26. גורדון (לעיל הערה 4), עמ' 368.
27. ווטסון, עמ' 132.
28. גורדון, עמ' 121.
29. שם, עמ' 207.
30. דר'ח משרד ההגנה (לעיל הערה 2), עמ' 102.
31. שוורצקופף (לעיל הערה 5), עמ' 97.
32. דר'ח משרד ההגנה, עמ' 102.
33. אטקינסון (לעיל הערה 9), עמ' 180.
34. James Blackwell, *Thunder in the Desert*, Bantam Books New York NY, 1991, p. 177.
35. Michael Hordon, "Ground Strategy: ראה למשל: Focus on the Rear Line", *The New York Times*, 17.1.91. במאמר זה מופיעה תוכנית מדיקת למדי של המתקפה הצפויה.
36. Brig. Gen. Robert H. Jr. Scales, *Certain Victory*, Washington DC, Office of the Chief of Staff. US Army, 1993, p. 200.